

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se
petra.zetterberg.ferngren@regeringskansliet.se

Stockholm 2020-12-21

REMISSYTTRANDE;

Ändring i förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol (Ert diarienummer S2020/09651)

Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar ca 5 550 medlemsföretag med runt 8 260 arbetsställen, huvudsakligen hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer samt turist- och eventföretag. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

Visita har tagit del av rubricera förslag samt deltagit i Socialdepartementets remissmöte i ärendet. Vi får härmed inkomma med följande skriftliga synpunkter.

YTTRANDE

Förslagen i promemorian

Enligt förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol gäller att sådan servering som avses i alkohollagen (2010:1622) av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat är förbjuden mellan klockan 22.00 och 11.00. Undantag görs för servering på särskilda boenden och rumsservering på hotell eller minibar i hotellrum. Förordningen trädde i kraft den 20 november 2020 och gäller till utgången av februari 2021.

Socialdepartementet har nu föreslagit att förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol ändras så att servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat ska vara förbjuden mellan klockan 20.00 och 11.00. Det skärpta förbudet föreslås träda i kraft den 24 december 2020 och gälla till den 15 januari 2021. Därefter ska förbud mot att servera alkohol efter kl. 22.00 åter gälla till utgången av februari 2021.

Som bakgrund till den föreslagna ändringen hänvisar Socialdepartementet till den kraftigt ökande smittspridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 samt att knappt 8 000 personer i slutet av december 2020 har avlidit av sjukdomen i Sverige. Det anges att vistelse på krogar, barer och restauranger kan vara förknippat med ökad risk för smittspridning samt att alkoholpåverkan riskerar att öka trängsel på serveringsställen och därmed även spridning av covid-19.

Socialdepartementet bedömer att förhållandena är extraordinära och att det därför finns synnerliga skäl för regeringen att nu ytterligare begränsa den tid på dygnet som servering av alkoholdrycker får ske under en begränsad tid om tre veckor.

Visitassynpunkter på förslaget

Olika restriktioners påverkan på företagen i besöksnäringen

Företagen i besöksnäringen – restauranger, hotell, konferensanläggningar, nöjesparker, nattklubbar, skidanläggningar och campingplatser m.m. – har drabbats oerhört hårt till följd av coronapandemin och de restriktioner som redan har införts i samband med denna. Särskilt hårt har företagen drabbats av restriktionerna i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen med anslutande föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) från Folkhälsomyndigheten, förordningen (2020:114) om förbud mot att hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar samt förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol och dess förbud mot att servera alkoholdrycker mellan klockan 22.00 och 11.00.

Regeringen har föreslagit ändringar i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder innebär att regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om att serveringsställen ska hållas stängda eller begränsas i öppettider, om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19.

Förordningen om förbud mot att hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar innehåller sedan den 24 november 2020 en huvudregel om att allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än åtta deltagare tills vidare inte får hållas inom Sverige. Det tidigare gällande undantaget från deltagarbegränsningen vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som hålls på serveringsställen som omfattas av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder har upphört. Undantaget för så kallade arrangemang med sittande publik och möjligheten att då tillåta högst 300 deltagare kvarstår däremot i förordningen. Vid allmänna sammankomster för religionsutövning som hålls med anledning av dödsfall – det vill säga begravningar – får antalet deltagare vara högst 20.

Länsstyrelserna har under senare tid meddelat föreskrifter om en begränsning till högst åtta deltagare vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inom länet, även vid så kallade arrangemang med sittande publik.

Visita är helt och fullt på det klara med att människors hälsa alltid måste sättas i främsta rummet och vi har mycket stor respekt och förståelse för att olika typer av åtgärder måste vidtas för att motverka spridningen av covid-19. I detta ligger också att förändringar kan komma att behöva ske och ytterligare åtgärder vidtas beroende på hur smittspridningen utvecklas. Visita och våra medlemsföretag har nu i nio månaders tid vidtagit en mängd åtgärder för att bidra till att motverka smittspridning och för att efterleva de restriktioner som gäller och vi ser detta som en självklar och viktig uppgift.

Det företagen nu så akut behöver – och har behövt under en längre tid – är i första hand rimliga förutsättningar att bedriva sina verksamheter på ett så normalt och fungerande sätt som möjligt. De restriktioner som har införts i samband med coronapandemin innebär för de flesta av Visitas medlemsföretag mycket allvarliga begränsningar i och i vissa fall ett fullständigt omöjliggörande av driften av verksamheten, i praktiken ett näringsförbud.

Visita har under lång tid framfört att det måste vara högt prioriterat att lätta på eller helt upphäva de restriktioner som finns så snart det bedöms vara möjligt och rimligt ur ett smittskyddsperspektiv. Det behövs i det sammanhanget också en konkret och tydlig plan framåt från såväl politiken som från myndigheterna samt ett aktivt arbete i dialog med näringen för när och hur sådana förändringar ska ske, så att företagen successivt och under ansvarstagande former kan återstarta sina verksamheter och bidra till sysselsättning.

Restriktioner får inte vara mer ingripande än nödvändigt och behovet av dem måste omprövas löpande

Visita vill betona den stora vikten av att nödvändigheten av olika typer av restriktioner samt omfattningen av och innehållet i dem alltid övervägs mycket noggrant. Mer omfattande och långtgående restriktioner än vad som verkligen bedöms vara nödvändigt och proportionerligt för att motverka smittspridning måste undvikas. Och på motsvarande sätt som det måste ske en noggrann avvägning av behovet av införande av olika restriktioner är det av stor vikt att de också bedöms och omprövas löpande. Så snart regler som på olika sätt begränsar eller hindrar verksamheterna inte längre kan motiveras måste de också upphävas.

Regeringens avsaknad av kommunikation med näringen inför beslut fortsätter

Regeringen presenterade det tidigare förslaget att införa en begränsning av senast tillåtna tid för alkoholservice till kl. 22.00 vid en presskonferens den 11 november

2020, helt utan föregående dialog med eller information till Visita. Som bransch- och arbetsgivarorganisation för företagen inom besöksnäringen i Sverige – däribland många av de serveringsställen som i allra högsta grad är akut berörda av den föreslagna förordningen – ställde vi oss starkt frågande och kritiska till regeringens agerande i detta avseende. Det rimliga hade naturligtvis varit att inför och under övervägandet av en förordning med så långtgående och ingripande innebörd som den nu aktuella involvera Visita i diskussioner och samråd.

Att såväl Visita som de företag som berörs av ett eventuellt förbud mot alkoholservering informeras om förslaget via media i samband med en presskonferens är enligt vår uppfattning direkt oacceptabelt. Vi har dock dessvärre tvingats konstatera att olika former av restriktioner kopplade till coronapandemin närmast regelmässigt har meddelats på just detta sätt, genom ett plötsligt besked på en presskonferens och utan föregående dialog med eller information till Visita.

Den 18 december 2020 upprepades regeringens agerande enligt vad som beskrivits ovan på nytt, då beslutet att skärpa förbudet mot alkoholservering presenterades vid en ny presskonferens. Som vi tidigare har framhållit är detta agerande långt ifrån tillfredsställande och vi förutsätter att regeringen snaras vidta åtgärder för att fortsättningsvis utveckla och förbättra kommunikationen med näringen i dessa avseenden. Det är helt orimligt och oacceptabelt att kraftigt ingripande restriktioner gång på gång meddelas som en fullständig överraskning för företagen.

Visita anser av dessa skäl att regeringen snarast bör inrätta ett samordningskansli med uppgift att strukturera och prioritera dialogen med branschorganisationer och andra intressenter när det gäller det eventuella införandet av olika typer av restriktioner. En sådan dialog bör även omfatta löpande redovisning av det fortsatta behovet av införda restriktioner samt samråd om när restriktionerna kan upphävas eller lättas på.

Det saknas reellt behov av begränsning av serveringstiden och Visita motsätter sig därför med kraft det aktuella förslaget

Serveringsställen omfattas sedan den 1 juli 2020 av restriktionerna i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen med anslutande föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) från Folkhälsomyndigheten. Innebörden av dessa regler är i huvudsak följande.

Den som driver ett serveringsställe ska vidta lämpliga åtgärder för att trängsel ska kunna undvikas på de inom- och utomhusytor som besökare har tillträde till. Åtgärderna ska vidtas utifrån lokalens utformning, antalet besökare och omständigheterna i övrigt på serveringsstället. Servering av mat eller dryck får endast ske till besökare som sitter vid ett bord, en bardisk eller liknande. Besökare får dock

hämta mat och dryck vid en disk, en buffé eller liknande, om det kan ske utan att trängsel uppstår och med minst en meters avstånd från besökare som sitter ned. När allmänna sammankomster som exempelvis konserter, idrottsevenemang och liknande verksamheter anordnas på eller invid ett serveringsställe, ska den som driver serveringsstället organisera verksamheten så att besökare sitter ned. För att trängsel ska undvikas ska den som driver ett serveringsställe se till att sällskap kan hålla minst en meters avstånd från andra sällskap och att antalet besökare i ett och samma sällskap som sitter ned tillsammans på serveringsstället uppgår till högst åtta personer. Om en grupp som besöker serveringsstället uppgår till fler än åtta besökare ska den som driver serveringsstället dela upp gruppen i sällskap med högst åtta besökare i varje. Den som driver ett serveringsställe ska erbjuda besökare möjlighet att tvätta händerna med tvål och vatten eller erbjuda handdesinfektion samt säkerställa att personalen får adekvat information om hygienåtgärder för att förhindra smittspridning mellan besökare. Sådan adekvat information är enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd bland annat information om smittvägar och hygienrutiner samt hur smittspridning kan förhindras på serveringsstället.

Serveringsställen omfattas alltså för närvarande av mycket omfattande krav på åtgärder för att motverka spridning av covid-19. Inga andra näringsverksamheter i samhället omgärdas av så rigorösa krav eller har vidtagit så stora förändringar i sina verksamheter för att minimera risken för smitta som just serveringsställen. Kommunerna utövar tillsyn över att serveringsställena följer de aktuella reglerna och har rätt att besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och anslutande föreskrifter ska följas.

Visita inser självklart vikten av att spridningen av covid-19 bromsas. Därom råder ingen tvekan. Däremot ifrågasätter vi behovet av och rimligheten i att införa ett förbud mot alkoholservice efter ett visst klockslag. Bestämmelserna i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder och Folkhälsomyndighetens föreskrifter kopplade till den lagen gäller dygnet alla timmar på serveringsställen, dvs. även efter kl. 22.00. Om brister i något avseende uppstår har kommunerna möjlighet att ingripa i det enskilda fallet genom föreläggande att vidta vissa åtgärder eller till och med förbud mot att bedriva verksamheten, eventuellt efter visst klockslag.

Enligt Visitas uppfattning måste det viktiga ur smittspridningssynpunkt – oavsett tid på dygnet – vara att serveringsställena vidtar de åtgärder som krävs för att motverka spridning av covid-19. Vi vet också att serveringsställena arbetar systematiskt och har genomfört såväl investeringar som förändringar i sina verksamheter för att leva upp till dessa krav, bidra till minskad smittspridning och skapa säkra och trygga miljöer för såväl besökare som medarbetare. I de fall brister har förelegat eller

förbättringar behövs har vi noterat att kommunerna också ingriper mot verksamheterna.

Här kan också framhållas att den statistik Visita har tagit del av beträffande smittspridning på serveringsställen visar att den reglering som gäller för serveringsställen och de åtgärder som företagen vidtagit där för att motverka smittspridning har god effekt. Enligt en granskning som SVT gjort och publicerade den 12 november 2020 var det enbart fem procent av de covidfall som smittskyddsmyndigheterna rapporterat till Folkhälsomyndigheten som kunde kopplas till serveringsställen. Det förekommer även annan och senare statistik som visar att förekomsten av smittspridning på serveringsställen är ännu mindre än vad som nu har angetts. Även detta talar starkt emot att det finns anledning att införa en skärpning som den föreslagna.

Redan den nu gällande begränsningen av serveringstiden till kl. 22.00 har för verksamheterna inneburit att en eller flera sena sittningstider för middagen har behövt ställas in – vilket har fått en starkt negativ påverkan för serveringsställena. Verksamheterna behöver, i syfte att bidra till motverkandet av smittspridning av covid-19, ha förutsättningar för att sprida ut gästerna under så många sittningstider som möjligt i syfte att med god marginal kunna upprätthålla kraven på avstånd mellan sällskap och undvika trängsel. Att en eller flera sittningstider har fallit bort genom det nu gällande förbudet har inneburit att verksamheterna måste ta emot gästerna under färre sittningar och de kan då inte hålla lika god marginal som vore att föredra när det gäller distansering, även om gällande regler i det avseendet naturligtvis följs. Den föreslagna begränsningen av serveringstiden till kl. 20.00 skulle uppenbarligen förvärra situationen ytterligare i detta avseende – gästerna måste tas emot under färre antal timmar under dagen – och riskerar därmed alltså även att bli direkt kontraproduktiv när det gäller motverkandet av smittspridning.

Sammantaget anser Visita att de krav på smittskyddsåtgärder på serveringsställen som redan gäller fungerar väl och att det därmed överhuvudtaget saknas hållbara skäl att med åberopande av alkohollagen dessutom införa en förordning med förbud mot alkoholservice efter viss tid. Visita motsätter sig därmed med kraft den föreslagna skärpningen av den aktuella förordningen och anser att den inte bör genomföras.

Problematiken kring utrymning av serveringsstället måste lösas

En följd av en begränsning av serveringstiden är att serveringsstället måste vara utrymt 30 minuter därefter, eftersom det följer av 8 kap. 19 § tredje stycket alkohollagen att serveringsstället ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång.

Folkhälsomyndigheten rekommenderar i allmänna råd (HSLF-FS 2020:79) att serveringsstället bör hålla stängt minst en timme innan det kan öppnas igen för servering av mat, lättdrycker och folköl. Folkhälsomyndigheten anger i frågor och svar att ”Under den tid som serveringsstället är stängt får inga gäster släppas in på stället. Personalen får vara kvar i lokalerna och iordningställa dessa inför att serveringsstället öppnas på nytt igen, de får dock inte bedriva någon annan verksamhet under tiden som serveringsstället är stängt.”

Visita anser att det omgående bör regleras och vidtas åtgärder för att ett serveringsställe inte ska behöva utrymmas alls innan det övergår till servering av mat, folköl och lättdrycker. Sådan servering bör i stället få ske omgående från den tid då förbud mot alkoholserving inträder, för att möjliggöra för verksamheterna att hålla öppet i realiteten. Det måste vara tillräckligt att servering av alkohol upphör vid aktuell tidpunkt enligt förbudet och att alkoholdrycker är bortplockade från borden på serveringsstället och inte längre konsumeras där 30 minuter därefter. Att dessutom kräva utrymning av serveringsstället och att det ska vara stängt i 60 minuter innan det kan öppnas igen för servering av mat, folköl och lättdrycker är inte rimligt.

Vidare bör det tydligt klargöras att ett serveringsställe har rätt att bedriva verksamhet även efter eventuell utrymning och då omedelbart kan fortsätta med exempelvis försäljning av mat för avhämtning. Annars inträffar – om förslaget till förbud mot alkoholserving från kl. 20.00 skulle genomföras – den helt orimliga situationen att verksamheter med serveringstillstånd inte kan sälja mat för avhämtning mellan kl. 20.30 och 21.30. Detta är en följd av den inställning Folkhälsomyndigheten har i denna fråga enligt vad som beskrivits ovan.

Förbud mot alkoholserving måste åtföljas av stöd till företagen

Visita vill framhålla att det redan nu föreligger ett mycket stort och akut behov av att förlänga och utöka olika statliga stödåtgärder för företagen i besöksnäringen, för att stötta dem igenom krisen och rädda arbetstillfällena. Om en skärpning av förbudet mot alkoholserving skulle ske kommer det att ytterligare drabba företag med serveringstillstånd enormt hårt och omedelbart. Det är då också ofrånkomligt att de redan drabbade företagen i än högre grad kommer att behöva ännu mer omfattande, förbättrat och förlängt ekonomiskt stöd.

De stödåtgärder som hittills har införts har haft svårt att nå ut till företagen i besöksnäringen och efter att olika typer av restriktioner de senaste veckorna har skärpts ytterligare är läget än mer akut. Sverige står inför en reell risk för massarbetslöshet, inte minst bland unga, mot bakgrund av hur restriktionerna slår mot besöksnäringen. För att undvika detta behövs akuta stödåtgärder som kommer på plats direkt och kan motverka en hotande konkursvåg och rädda arbetstillfällena.

Redan i samband med remissyttrandet över förslaget till förbud mot alkoholservering från kl. 22.00 framhöll Visita att det omgående måste åtföljas av ett direkt ekonomiskt stöd till de företag som träffas av förbudet och därigenom kommer att tappa omsättning och få än svårare än vad som redan är fallet att överleva den rådande situationen. Ett förbud av det aktuella slaget innebär i praktiken ett näringsförbud för ett mycket stort antal företag. Givetvis gör sig dessa synpunkter gällande i än högre grad om förbudet skulle skärpas till att avse alkoholservering från kl. 22.00.

Inskränkningarna vad avser rätten att bedriva alkoholförsäljning innebär i praktiken att företag med serveringstillstånd enligt alkohollagen fått ett direkt näringsförbud under de delar av dygnet då den absoluta merparten av försäljningen normalt sker. Då detta näringsförbud bygger på beslut från staten behöver självklart staten kompensera företagen för detta.

Det behöver omgående införas ett direkt stöd till företag med serveringstillstånd enligt alkohollagen där dessa ges 100 procents ersättning för de intäktsbortfall som skett och kommer att ske med anledning av förbud mot alkoholförsäljning från vissa klockslag. Ett sådant stöd bör gälla retroaktivt från den 20 november 2020 då förbudet mot alkoholservering från kl. 22.00 trädde i kraft, börja betalas ut omgående och finnas kvar under hela den period då begränsningar kring tiden för alkoholförsäljning gäller.

Med vänlig hälsning

Jonas Siljhammar
VD

Stefan Lundin
Chefsjurist